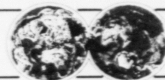

Jan Müller, skrifvar

uttaneftir

Vandi fyri borgara-kríggi í Suðurafrika

Vandin fyri veruligum borgarakríggi í Suðurafrika økist í hvørjum. Hesar seinastu vikurnar eru meira enn 800 svørt deyð í samanbrestum millum teir báðar svörtu bólkarnar í Suðurafrika, ANC og INCATHA. Incathafólkini eru zuluar og er leiðari teirra Buthelezi, sum fegin vil hava eitt orð at siga í teimum samráðingum, sum eru millum tey svørtu og hvíta minnilutastýrið um framtíðina hjá Suðurafrika og avtøkuna av apartheidlógnum. ANC-fólkini hoyra xhosarnar og er ein av leiðarum teirra Nelson Mandela, sum nú í eina tíð hevur staðið á odda fyri samráðingunum við hvíta stýrið.

Stríðið millum hesar báðar svörtu bólkarnar er gamalt. ANC ivast onga løtu í, at Incathafólkini

fáa stuðul frá hvítu trygdardeildunum og høgrevendum hvítum, sum heldur enn fegin siggja samráðingarnar millum Mandela og De Klerk úrslitaleysar.

Tað tykjast eisini at vera prógv fyri, at hvítu trygdardeildirnar, sum annars skulu skipa fyri lóg landaskili hava hjálpt Incathalimum við bæði vápnum og flutningi, tá hesi hava lagt eftir ANC-limum.

Tað seinasta, sum er hent, er, at Nelson Mandela er gingin við til at tingast við Buthelezi um stöðuna. Men enn lúrir vandin fyri einum veruligum borgarakríggi í Suðurafrika, og teir, sum eru itarstir at birta upp undir eitt opið kríggj millum teir svörtu bólkarnar og millum tey svörtu og hvítu eru teir mest høgrev-

endu hvítu í Suðurafrika, tey, sum alla tíðina hava verið imóti samráðingunum millum De Klerk og Mandela. Millum hesi viðgongdu hvítu finna vit fólk, sum ikki vilja vika seg ein tamma fyri teimum svörtu, her eru fólk, sum ikki eru bangin fyri at vísa stóra virðing fyri Hitler og nazistunum í Týsklandi. Tað eru hesi, sum kunnu fáa bikarið at flóta yvir og vera atvoldin til, at allar royndirnar at koma apartheid til livs á ein friðarligan hátt miseydnast.

Í hesum døgum er De Klerk á almennari vitjan í USA, og tað verður fylgt væl við, hvat fer at koma burtur úr hesi vitjan. Tað er nevniliga fyrstu ferð í nógv nógv ár, at ein stjórnarleiðari í Suðurafrika hevur vitjað í USA. Ein spurningur, hann fer

at taka upp, er at fáa amerikanarar at gevast við sanktionspolitikkinum. Spurningurin er so eisini, hvussu stórt trýst Bush fer at leggja á De Klerk fyri at fáa hann at rudda upp í sinum egna leiri, har tey viðgongdu hvítu kunnu vera atvoldin til, at alt Suðurafrika brestur sum ein krúttunna.

Tað ger so heldur ikki stöðuna lættari, at kona Nelson Mandela nú er skuldsett fyri manndráp, tá ein ungur drongur í 1988 doyði í íbúð hennara av víðferðini hann hevði fingið frá fleiri av stuðlunum hjá Winnie Mandela.

Men heint nú eru teir ringastu bardagarnir í Suðurafrika hasaðir av. Spurningurin er so bara, um tað er »stílhed for stormen«!

Hvønn dag doyggja 40.000 smábørn

Hvønn dag doyggja meira enn 40.000 børn í aldrinum 0 til 5 ár. Nógv av hesum børnum kundu verið bjargað fyri litid og lætt, um bara viljin var til staðar. Hetta er ikki nakað vit hoyra um í fjølmiðlunum dag og dagliga, tí tað rætt og slætt eru ikki tíðindi. Einkil nýtt er tí, at so mong børn doyggja vegna tørvandi hjálps og umsorgan.

Men tað finnast fólk, feløg og stovnar, sum brúka nógvu tíð og orku at gera vart við just henda sorgarleik, og nú er so felagskapurin Sameindu Tjóða av álvara farin at gera vart við barnadeyðan.

Í næstu viku fara alheims tjóðir at luttaka í eini stórar ráðstevnu í New York um just henda spurningin. Í hesum sam-

bandi verður skipað fyri ymsum tiltøkum kring allan heim í hesi vikuni. Á 2.600 plássum í 80 londum verða tendrað livandi ljós til minnis um hesi mongu börnini, ið doyggja hvønn dag, hvønn tíma, hvørt minutt, hvørt sekund.

Toppfundurin um börnini, sum verður settur næsta sunnudag, er eina-standandi, tí hann er tann fyrsti av sinum slag, har umleið 80 stjórnarleiðarar úr øllum heiminum hittast bara við tí eina endamáli: at tosa um børn og liviumstøður teirra. Har verða Poul Schlüter, George Bush, Margaret Thatcher og mong onnur.

Tað er ST-felagsskapurin UNICEF, sum stendur fyri tiltakinum. Toppfundurin, sum varar í

tveir dagar, skal eggja til, at lagnan hjá hesum mongu børnunum fer at standa fremst á dagskránni hjá altjóða politikarum í 90-árunum.

Við hesum toppfundi vónar Unicef, at londini fara at binda seg fram til ár 2000 at reka ein politikk, sum skal bjarga meira enn 25 milliónum børnum undan deyða. Eisini vónar ST-stovnurin, at ST-deklarationin um rættindini hjá børnum verður sett í gildi í nógvum londum. Henda yvirlysing, sum eisini verður nevnd barnanna »Magna Carta«, varð víðtikin í fjør av 61 londum.

Tað er burturvið at vit brúka so nógvan pening til vápna, tá vit siggja, hvussu mong av okkara børnum doyggja, áðrenn

tey fáa møguleika til eitt liv her á jørð. Tann besta ílogan vit kunnu fremja fyri at tryggja búskaparliga vælferð, politiska og umhvørvisliga javnvág er at gera iløgu í bornini og menning av børnunum, sigur Unicef, sum heldur, at tað fer ikki at kosta ómetaliga nógv at hjálpa helvtini av hesum mongu børnum. Stovnurin sigur, at tað árliga skulu brúkast 2,5 mia. dollarar til endamálið. Hetta ljóðar kanska av nógvum, men hetta er í veruleikanum minni enn brúkt verður til keyp av vápnum bara í ein dag. Hetta svarar eisini til tað, sum amerikanskar fyrirkur brúka uppá tubbakslýsingar um árið, ella tað sum russar keypa vodka fyri í ein mánað. Og hetta er eisini minni enn

10% av tí upphædd, sum EF árliga letur í stuðuli til landbúnaðin.

Tað kostar 10 kr. at koppseta eitt barn móti sjúkum, sum hvørt ár taka livið av milliónum av børnum í triðja heiminum. Áðrar milliónir doyggja av diarre. Tær kundu verið bjargaðar fyri 75 oyrú fyri hvørt barnið. Ein antibiotikakurur móti lungnabruna, sum eisini ger av við mong børn í triðja heiminum, kostar bara 5-6 kr. Og fyri minni enn 60 kr. um árið kann

ein tryggja sær, at børn ikki doyggja, tí tey fáa ikki rætta og nóg miklið av føði.

Ein ætlan er eisini fyri at øll børn skulu fáa grundútbúgving.

Neyvan fer toppfundurin í New York at bota um umrøddu víðurskipti alt fyri eitt, men tað er vón um, at tað í hvussu er fer at eydnast at hava lagnuna hjá milliónum av børnum fremst í huganum hjá leiðandi politikarum í øllum heimsins londum í 90-árunum.